

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
2024/5566

Vår ref
24/1041-

Dato
22. mars 2024

Svar - Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, André N. Skjelstad, Guri Melby, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Ola Elvestuen om tiltakspakke for å ruste norske kommuner i integreringsarbeidet

Viser til brev av 7. mars fra Kommunal- og forvaltningskomiteen, der jeg ble bedt om å vurdere Dokument 8: 103 S (2023-2024) – Representantforslag om tiltakspakke for å ruste norske kommuner i integreringsarbeidet. Forslaget lyder:

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at det etableres et hurtigspor for å få godkjent utenlandsk utdanning i Norge.
2. Stortinget ber regjeringen igangsette forsøk med arbeidsrettede pakkeløp med integrering på arbeidsplassen, der næringslivsaktører kan motta deler av integreringstilskuddet når de gir opplæring og lønnet arbeid til flyktninger i introduksjonsprogrammet.
3. Stortinget ber regjeringen gjeninnføre Husbankens tilskuddsordning for utleieboliger og tilhørende virkemidler for å gjøre det enklere å få tilgang på boliger i bosettingsarbeidet.
4. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til incentiver for å gjøre det mer attraktivt for flyktninger å bli værende i den kommunen der de er bosatt under gjennomføringen av introduksjonsprogrammet.
5. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak for å sikre at kommunene kompenseres tilstrekkelig for merkostnadene ved å ta imot flyktninger og tiltak for å sørge for at eldre og andre som flykter til Norge og av ulike årsaker ikke er arbeidsføre, har en forutsigbar og verdig inntektssikring i sine liv.

Vurdering

Forslaget berører ansvarsområdene til arbeids- og inkluderingsministeren, forsknings- og høyere utdanningsministeren og kommunal- og distriksministeren. Etter innspill fra departementene, svarer jeg på vegne av alle berørte statsråder.

Kommunene har bosatt over 72 000 flyktninger og fordrevne siden Russlands fullskala invasjon av Ukraina. Tall fra IMDi viser at kommunene ligger an til å kunne bosette en betydelig del av dem staten har bedt om. Per 20. mars har kommunene vedtatt at de kan bosette over 26 000 flyktninger i løpet av 2024. Bosettingen går raskt og gjennomsnittlig ventetid er fortsatt på under tre måneder. Samtidig melder flere kommuner om mangel på tilgjengelige boliger og press på flere kommunale tjenester.

Regjeringen jobber på flere fronter for å ruste kommunene i integreringsarbeidet. Med ekstraordinært høye ankomster av fordrevne fra Ukraina over flere år, har det vært behov for å foreslå tilpasninger og innstramninger i regelverket. Tilpasningene er gjort for å bidra til at kommuner og fylkeskommuner kan bosette et høyt antall flyktninger og fordrevne, tilpasse tjenestetilbudet, få flere i arbeid, og for at det samlede tjeneste- og ytelsesnivået til fordrevne skal bli mer på linje med andre nordiske land.

Regjeringen fremmer i dag Meld. St. 17 (2023–2024) *Om integreringspolitikken: Stille krav og stille opp*. Meldingen presenterer regjeringens helhetlige politikk for integrering. De overordnede målene er at 1) flere kommer inn og får varig fotfeste i det seriøse arbeidslivet, 2) systemene for å ta imot nyankomne er fleksible i møte med store svingninger og 3) integreringspolitikken er effektiv, helhetlig og målrettet. Meldingen presenterer blant annet erfaringene til nå med de høye ankomstene av fordrevne fra Ukraina siden februar 2022 og oppsummerer noen lærdommer.

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at det etableres et hurtigspor for å få godkjent utenlandsk utdanning i Norge.

Forsknings- og høyere utdanningsministeren har fått forelagt forslaget og svarer som følger: *«Regjeringen er svært opptatt av alle spørsmål som gjelder integrering av fordrevne, flyktninger og andre innvandrere. Godkjenning av utdanning og yrkeskvalifikasjoner fra utlandet er helt sentralt i så måte.*

De nasjonale godkjenningsordningene for utenlandsk utdanning som Kunnskapsdepartementet har ansvar for, har siden 1. januar 2023 blitt forvaltet av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir). Utover fjoråret kom det en klar økning i antallet søknader innenfor disse godkjenningsordningene, i stor grad på grunn av det høye antallet fordrevne fra Ukraina. Jeg går ut fra at det høye søknadstrykket vil vare inn i 2024, da tidligere erfaring viser at det tar en viss tid fra flyktninger kommer til landet til de søker om godkjenning av utdanning og/eller yrkeskvalifikasjoner.

Kunnskapsdepartementet er regelmessig i kontakt med HK-dir om søknadssituasjonen. På den bakgrunn, og for å gjøre det mulig å få ned saksbehandlingstiden, fikk HK-dir 2 mill.

kroner i statsbudsjettet for 2024 til en ettårig økning til arbeidet med å godkjenne utenlandsk utdanning.

Kunnskapsdepartementet mener at et hurtigspor for enkelte grupper søkere ville være problematisk av likebehandlingshensyn, da det ville innebære forskjellsbehandling på bakgrunn av nasjonalitet. Et hurtigspor kunne også medføre dårligere kvalitet i godkjenningsarbeidet, og med det på lengre sikt lavere tillit til godkjenningsvedtakene, noe de som søker om godkjenning av utenlandsk utdanning, ville være dårlig tjent med.

For å lette integreringen har regjeringen også tatt initiativ til at flyktninger og fordrevne skal få bedre og lettere tilgjengelig informasjon om godkjenning av utenlandske utdanninger og yrkeskvalifikasjoner. Jeg vil her spesielt trekke fram nettsiden Ny i Norge, som ble relansert rett før sommeren 2023. Den er utarbeidet av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), med bidrag fra HK-dir når det gjelder godkjenning av utdanning og yrkeskvalifikasjoner. I første omgang er nettsiden tilrettelagt for fordrevne fra Ukraina, med informasjonen på norsk, engelsk, russisk og ukrainsk. Planen er å utvide til andre målgrupper.

Forskings- og høyere utdanningsministeren er opptatt av at flyktninger fra Ukraina så raskt som mulig skal kunne få dokumentert kompetansen sin og ta den i bruk i arbeidslivet.»

2. Stortinget ber regjeringen igangsette forsøk med arbeidsrettede pakkeløp med integrering på arbeidsplassen, der næringslivsaktører kan motta deler av integreringstilskuddet når de gir opplæring og lønnet arbeid til flyktninger i introduksjonsprogrammet.

Regjeringen er enig med forslagstillerne om at arbeidsrettet kvalifisering på arbeidsplassen er viktig i integreringsarbeidet. Vi har allerede iverksatt flere tiltak for å bidra til dette. Blant annet har det blitt utarbeidet korte yrkes- og bransjerettede opplæringsløp for å bli assistent innenfor barnehage- og skolesektoren og helse- og omsorgssektoren. Arbeids- og velferdsetaten har fått i oppdrag å utvikle yrkes- og bransjerettede kurs som arbeidsmarkedstiltak og de prøves nå ut i tre fylker. 1. februar gjorde vi midlertidige endringer i integreringsforskriften som konkretiserer og skjerper kravene til arbeidsretting av introduksjonsprogrammet. Minstekravet kan oppfylles ved praksis på en arbeidsplass, arbeid på deltid, korte yrkes- eller bransjekurs, arbeidsmarkedstiltak i regi av NAV eller andre lignende tiltak.

Gjennom praksis får deltakerne tilgang til det norske arbeidsmarkedet og norsk språk. Samtidig er dette også nyttig sett fra et arbeidsgiverperspektiv. Mange virksomheter erfarer i økende grad at mangfold internt på arbeidsplassen styrker deres arbeidsmiljø, kvaliteter og muligheter til å lykkes. Norskferdigheter trekkes frem som den største barrieren for å delta i arbeid. Mangel på fleksibel norskopplæring har gjort det vanskelig for mange å kunne fortsette med opplæringen etter at en har begynt å jobbe. Regjeringen har derfor etablert et nasjonalt tilbud om digital norskopplæring som skal gjøre norskopplæringen mer fleksibel. Det nasjonale tilbudet ble gjort tilgjengelig for kommunene 19. mars.

Integreringstilskuddet skal blant annet brukes til å finansiere introduksjonsprogrammet, og kommunene kan bruke det til å dekke kostnader forbundet med å ha deltakere i arbeidspraksis eller annen arbeidsrettet aktivitet på en arbeidsplass. Arbeidsmarkedstiltak fra Arbeids- og velferdsetaten brukes også i introduksjonsprogrammet. Det har vært en økning i bruk av arbeidsmarkedstiltak for fordrevne fra Ukraina det siste halvåret, og lønnsstilskudd er ett av de mest brukte tiltakene

3. Stortinget ber regjeringen gjeninnføre Husbankens tilskuddsordning for utleieboliger og tilhørende virkemidler for å gjøre det enklere å få tilgang på boliger i bosettingsarbeidet.

Kommunal- og distriktsministeren har fått forelagt forslaget og svarer som følger: «I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2023 ble tilskudd til utleieboliger midlertidig gjeninnført. Regjeringen fant ikke rom for å prioritere nye tilsagn om tilskudd til utleieboliger i 2024. Regjeringen jobber målrettet med å skaffe utleieboliger til fordrevne fra Ukraina, flyktninger fra andre land og andre vanskeligstilte. Nettstedet boligdugnaden.no, som gjør det enklere for private å leie ut, ble lansert i fjor. En midlertidig beredskapshjemmel i plan- og bygningsloven gir kommunene myndighet til å gi unntak fra arealplan og krav om søknad om tillatelse for oppføring av bygning, tidsbestemt bruksendring av bygning eller oppføring av midlertidige bygninger. Det er innført et midlertidig unntak i husleieloven som gir mulighet for å inngå avtale om utleie av fritidsbolig som bolig med minstetid på ett år, i stedet for hovedregelen om minstetid på tre år. Lånerammen til Husbanken er i 2024 økt til 29 milliarder kroner, noe som er en økning på 10 milliarder kroner siden regjeringen tiltrådte. Lån til utleieboliger er et av de prioriterte formålene innenfor Husbankens låneramme.»

4. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til incentiver for å gjøre det mer attraktivt for flyktninger å bli værende i den kommunen der de er bosatt under gjennomføringen av introduksjonsprogrammet.

Regjeringen er oppmerksom på problemstillingene som følger av at flyktninger flytter fra kommunen de er bosatt i etter avtale mellom Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og kommunen. Samtidig er det slik at alle med lovlig opphold i Norge kan bo i og flytte til den kommunen de selv ønsker. I likhet med folk som er født og oppvokst i landet. Unntaket, er dersom en flyktning flytter før introduksjonsprogrammet er avsluttet, uten avtale mellom de aktuelle kommunene. Vedkommende mister da rett til introduksjonsprogram og den tilhørende introduksjonsstøtten. En flyktning som flytter på eget initiativ i integreringstilskuddsperioden, har heller ikke krav på sosiale tjenester i tilflyttingskommunen, og kan tilbakevises til bosettingskommunen, med mindre det er åpenbart urimelig.

De fem første årene etter bosetting mottar kommunene særskilte tilskudd fra staten til arbeidet med bosetting og integrering av flyktninger. Målet er at flyktninger lærer norsk og kommer i arbeid, slik at de kan forsørge seg selv og familien. Etter perioden for integreringstilskudd, skilles det ikke mellom tidligere flyktninger og andre innbyggere i landet.

Sekundærflytting betegner det at flyktninger flytter videre fra den første kommunen de er blitt bosatt i, uavhengig av når flyttingen skjer. Ifølge SSB Monitor for sekundærflytting (2021) er andelen som har flyttet før avsluttet introduksjonsprogram på 2–3 prosent og på 11–13 prosent etter avsluttet introduksjonsprogram for alle flyktninger som er bosatt etter 2010. I hele landet og alle flyktninger sett under ett, var åtte av ti flyktninger bosatt i bosettingskommunen etter fem år.

Det at relativt få flyktninger sekundærflytter i løpet av de første fem årene, kan sees i sammenheng med overnevnte vilkår i introduksjonsordningen og sosialtjenesteforskriften. Flyktninger sekundærflytter av ulike årsaker. En årsak kan være muligheter for arbeid, en annen kan være nettverk eller familie i andre kommuner, mens en tredje kan være muligheter for å ta videre utdanning. Det er også enkelte flyktninger som må flytte, som for eksempel volds- og trusselutsatte.

Regjeringen vil opprettholde spredt bosetting og vårt mål er at flest mulig etablerer seg i den kommunen de er bosatt i, kommer raskt i arbeid og blir selvforsørgende. Studier viser at de fleste blir boende i bosettingskommunen når barn og voksne er inkludert i lokalsamfunnet, og de voksne har en jobb og inntekt å leve av. Viktige insentiver vil derfor være bedre integrering i lokalsamfunnet og det regionale arbeidsmarkedet. Her vil et individuelt tilpasset introduksjonsprogram og god opplæring i norsk ha betydning. Samtidig er det viktig at barn får gå i barnehage og skole, at barn, unge og voksne har fritidstilbud og får venner og nettverk i lokalsamfunnet. Det er også avgjørende at voksne kommer raskt i arbeid og får gode arbeidsvilkår. Regjeringen har allerede iverksatt og foreslått flere nye tiltak for å øke arbeids- og samfunnsdeltakelsen. Arbeidet er omtalt i integreringsmeldingen.

5. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak for å sikre at kommunene kompenseres tilstrekkelig for merkostnadene ved å ta imot flyktninger og tiltak for å sørge for at eldre og andre som flykter til Norge og av ulike årsaker ikke er arbeidsføre, har en forutsigbar og verdig inntektssikring i sine liv.

I arbeidet med bosetting og integrering av flyktninger tar regjeringen utgangspunkt i samarbeidsavtalen om mottak og bosetting av flyktninger (2022-2025) mellom KS, Arbeids- og integreringsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet og Kommunal og distriksdepartementet.

Finansieringen av kommunenes arbeid med bosetting og integrering skjer i hovedsak gjennom integreringstilskuddet, sammen med tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, tilskudd ved bosetting av personer med alvorlig nedsatt funksjonsevne eller atferdsvansker og særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Tilskuddene skal gi en rimelig dekning av kommunenes gjennomsnittlige merutgifter til bosettings-, kvalifiserings- og integreringsarbeidet i bosettingsåret og de neste fire årene.

Kommunene mottar tilskudd etter samme sats og struktur. Regjeringen følger med på utviklingen i kostnadsdekningen. Et beregningsutvalg kartlegger hvert år kommunenes

gjennomsnittlige utgifter til bosetting og integrering av flyktninger. Siste rapport viser at kommunene i stor grad fikk dekket sine merutgifter, med en dekningsgrad for integreringstilskuddet på 97,3 pst. Innretningen av integreringstilskuddet bidrar til å gi kommunene gode incentiver for å arbeide målrettet for å få flere raskere i arbeidet. Andre kommunale integreringstiltak finansieres også av staten. Bevilgningen til kommunale integreringstiltak inkluderer blant annet ordninger som Jobbsjansen, Utvikling av kommunale integreringstiltak og Tilrettelagt fag- og yrkesopplæring for innvandrere, mv. Staten gir også tilskudd til frivilligheten for integreringstiltak i kommunene.

I tillegg til de særskilte tilskuddene mottar kommunene innbyggertilskudd for bosatte flyktninger per 1. juli året før budsjettåret, på samme måte som for andre innbyggere. Kommunenes inntektssystem tar høyde for både inntektsforskjeller og utgiftsforskjeller mellom kommunene.

Sosialtjenesteloven skal bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig. Loven skal også fremme overgang til arbeid og aktiv deltakelse i samfunnet. Flykninger og fordrevne får fulle rettigheter etter sosialtjenesteloven etter bosetting i en kommune. En av tjenestene kommunen skal gi, er økonomisk stønad (sosialhjelp). Sosialhjelpen gis til dem som ikke kan dekke egne levekostnader gjennom arbeid eller økonomiske rettigheter. Kommunen skal vurdere den enkeltes søknad konkret. Dermed sikres personene et forsvarlig og nøkternt livsopphold etter en faglig vurdering av behovet.

Vi har et inntektssystem for kommunene som skal fange opp og kompensere for forhold kommunene selv ikke kan påvirke. Det kan være at de har spesielle levekårsutfordringer eller for eksempel høyere utgifter på grunn av alderssammensetningen i befolkningen. Flykninger uten integreringstilskudd er et kriterium i inntektssystemet, som fanger opp kostnadsulempet knyttet til å ha en høy andel flykninger i kommunen. Kriteriet omfatter også flykninger som måtte flytte til kommunen etter at perioden for integreringstilskudd er over. Kommunen vil derfor få kompensasjon i rammetilskuddet som følge av en økt andel flykninger uten integreringstilskudd. Regjeringen vil i løpet av våren legge frem en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene.

Med hilsen

Tonje Brenna